ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců Mgr. Jany Brothánkové a JUDr. Tomáše Langáška v právní věci žalobkyně: **M. K.,** proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 19. 2. 2016, č. j. x, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 8. 2016, č. j. 20 Ad 26/2016 - 25,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Včas podanou kasační stížností žalobkyně brojí proti výroku II. usnesení Krajského soudu v Ostravě (dále „krajský soud“) ze dne 5. 8. 2016, č. j. 20 Ad 26/2016 - 25, (dále „napadené usnesení“). Výrokem I. napadeného usnesení krajský soud žalobkyni přiznal osvobození od soudních poplatků, výrokem II. žalobkyni neustanovil zástupce.

V **napadeném usnesení** krajský soud dospěl k závěru, že žalobkyně je plně orientovaná v souzené problematice. Žaloba je srozumitelná a žalobkyně přesně vymezila, jakého rozhodnutí soudu se ve věci domáhá a přesně a srozumitelně uvedla žalobní body. Krajský soud odkázal na judikaturu Nejvyššího správního soudu a dospěl k závěru, že u žalobkyně nebyly shledány předpoklady k ustanovení zástupce z řad advokátů, když to není pro ochranu jejích práv nezbytně třeba. Krajský soud proto její návrh na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě zamítl.

V **kasační stížnosti** žalobkyně (dále „stěžovatelka“) požádala o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 20. 9. 2016,

č. j. 6 As 206/2016-9, žádost o ustanovení zástupce zamítl. Dále stěžovatelku vyzval, aby ve lhůtě jednoho měsíce doplnila důvody, pro které napadá usnesení krajského soudu a čeho se domáhá.

Z kasační stížnosti a jejího doplnění vyplývá, že stěžovatelka trvá na tom, že jsou u ní dány důvody k ustanovení zástupce. Již samotná skutečnost, že je bez prostředků, měla být důvodem, aby její žádosti bylo vyhověno. Soud plní povinnost zajistit účastníku stejné možnosti uplatnění práva a současně jde o naplnění článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle něhož má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy a to od počátku řízení. Kasační stížnost podává z důvodů nesprávného posouzení právní otázky a nepřezkoumatelnosti. Krajský soud se podle stěžovatelky nezabýval okolnostmi, které jsou pro věc podstatné a kterými se zabývat měl. Stěžovatelka navrhla napadené usnesení zrušit a věc vrátit krajskému soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „s. ř. s.“), a je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatelka byla účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.).

Nejvyšší správní soud v posuzované věci nepožadoval zastoupení advokátem pro řízení o kasační stížnosti. Za situace, kdy je předmětem přezkumu usnesení, kterým nebyl stěžovatelce ustanoven zástupce pro řízení o žalobě, není stěžovatel povinen nechat se v řízení o kasační stížnosti zastoupit advokátem (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, všechna rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnila stěžovatelka v podané kasační stížnosti, a přitom neshledal vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Kasační stížnost **není důvodná**.

Z kasační stížnosti vyplývá nesouhlas stěžovatelky s výrokem č. II. usnesení krajského soudu, kterým nebylo vyhověno žádosti o ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Z podání stěžovatelky plyne, že má za to, že podmínky pro ustanovení zástupce splňuje a krajský soud se nezabýval okolnostmi, které jsou pro věc podstatné.

V řízení o žalobě není zastoupení advokátem povinné. Soudní řád správní neukládá povinnost být v řízení před krajským soudem zastoupen advokátem, ale dává účastníku řízení možnost, aby mu byl ustanoven zástupce. Podle § 35 odst. 8 věta prvá s. ř. s. *navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.*

Krajský soud neustanovení zástupce stěžovatelce odůvodnil absencí podmínky nezbytné potřeby ochrany jejích práv. Otázkou nezbytnosti ustanovení zástupce k ochraně práv navrhovatele se opakovaně zabýval ve svých rozhodnutích Nejvyšší správní soud, který stanovil několik kritérií pro její posouzení. První kritérium pro určení, zda je ustanovení zástupce třeba k ochraně práv navrhovatele představuje charakter projednávané věci. Nejedná se však o kritérium jediné. Např. v rozsudku ze dne 30. 9. 2003, č. j. 1 Azs 5/2003 - 46, Nejvyšší správní soud uvedl, že „*hmotněprávní charakter projednávané věci* [...] *nemusí být jediným a zcela určujícím faktorem, z něhož lze usoudit na to, zda je zástupce třeba k ochraně práv. Přinejmenším stejný význam je třeba klást i na osobnostní a faktické poměry účastníka řízení, úroveň povědomí o jeho právech v soudním procesu a vůbec o právních poměrech v České republice.*“ Dále zdůraznil, že důležitou skutečností je také to, zda účastník řízení je českým občanem a ovládá český jazyk. (srov. rozsudek ze dne 26. 2. 2004, č. j. 6 Azs 19/2003 - 45).

V rozsudku ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004 – 64, Nejvyšší správní soud uvedl: „*Advokát bude ustanoven zástupcem účastníka k ochraně jeho zájmů tehdy, jde-li o věc po stránce skutkové nebo právní složitou a jestliže potřeba ochrany práv účastníka v soudním řízení vyjde najevo, např. z nekvalifikovaných podání účastníka, jímž se na soud obrací apod. Vzhledem k tomu, že největší nároky po odborné stránce klade na účastníka řízení formulování samotného návrhu (žaloby), navíc v poměrně krátkém časovém úseku, je právě obsahová a formální úroveň sepsané žaloby kritériem pro závěr soudu o potřebě ochrany práv účastníka.*“ K obdobným závěrům dospěl Nejvyšší správní soud rovněž ve svém rozsudku ze dne 30. 5. 2007, č. j. 1 Afs 32/2006 - 48.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2013, č. j. 3 As 92/2012 - 34, či ze dne 3. 4. 2012, č. j. 1 As 62/2012 - 16, jakož i pozdější, tato kritéria přebírají a dále rozvádějí s ohledem na změny v právní úpravě s účinností od 1. 1. 2012, kdy došlo ke zpřísnění podmínek, za kterých lze ustanovit navrhovateli zástupce. Místo dřívější potřeby „*ochrany práv*“ podle § 35 odst. 8 s. ř. s. se vyžaduje, aby ustanovení zástupce navrhovateli bylo „*nezbytně třeba k ochraně jeho práv*“. V této souvislosti poukazuje Nejvyšší správní soud na rozsudek ze dne 23. 8. 2013, č. j. 3 As 76/2013 - 21, ve kterém se uvádí, že „*Institut ustanovení zástupce není obecně institutem sloužícím k zajištění zastoupení nemajetných účastníků řízení bez právnického vzdělání, nýbrž institutem, jež má být využit až v případě, kdy nemajetný účastník bez ohledu na své vzdělání není způsobilý bránit svá práva před soudem sám. Krajský soud se v projednávané věci potřebou ochrany práv stěžovatele náležitě zabýval, přihlédl přitom k charakteru projednávané věci i k úrovni podané žaloby. Nejvyšší správní soud se pak ztotožnil s jeho závěrem, že nebyl důvod k pochybnostem o způsobilosti stěžovatele hájit si před soudem zájmy sám. Nejvyšší správní soud předně zdůrazňuje, že s účinností od 1. 1. 2012 došlo novelou soudního řádu správního – zákonem č. 303/2011 Sb. ke zpřísnění podmínek pro ustanovování zástupce a zúžení této možnosti na případy vskutku závažné jak z hlediska svého dopadu na účastníka, tak i z hlediska právní náročnosti věci. Zatímco dříve postačovalo prokázat potřebnost ustanovení zástupce k ochraně práv účastníka, nyní musí být toto ustanovení nezbytně třeba. Více než dříve tedy bude ustanovení zástupce na základě žádosti účastníka řízení institutem výjimečným. Stěžovatel by však uvedenou podmínku nesplnil ani podle dřívějšího, mírnějšího znění zákona a k němu se vztahující judikatury Nejvyššího správního soudu. Nejvyšší správní soud totiž dospěl k závěru, že stěžovatelem podaná žaloba*

proti rozhodnutí správního orgánu obsahovala veškeré požadované náležitosti, včetně vymezení žalobních bodů a tím i vymezení rozsahu soudního přezkumu.“

Soud tedy při rozhodování o žádosti o ustanovení zástupce zvažuje, nakolik je stěžovatel sám způsobilý se před soudem hájit. Přitom přihlíží k charakteru projednávané věci, k osobnostním poměrům stěžovatele a k úrovni žaloby, případně dalších podání, z nichž lze dovodit úroveň povědomí účastníka řízení o jeho právech v soudním řízení a vůbec o právních poměrech v České republice (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 6. 2011, č. j. 1 As 51/2011 - 135, a ze dne 21. 5. 2015, č. j. 7 As 84/2015 - 14).

V nyní posuzované věci stěžovatelka v žalobě uvedla, že žalobu podává pro vady řízení. Napadeným rozhodnutím jí nebyl přiznán zvýšený částečný invalidní důchod, o který řádně požádala. Žádost uplatněná dne 31. 8. 2015 je novou žádostí o zvýšení důchodu, o které nebylo doposud rozhodnuto. Předchozí žádost byla zamítnuta, proto nemůže dojít k překážce řízení ve věci. Žalobkyně dále namítala, že správní orgán nezjistil přesně a úplně skutečný stav věci. Zákon nepřipouští vydání rozhodnutí bez přesně konkretizovaného označení čj., data vydání rozhodnutí, resp. výrok musí být řádně konkretizován. Žalovaná si neopatřila dostatečné podklady před vydáním rozhodnutí. Stěžovatelka proto v žalobě navrhla zrušit napadené rozhodnutí pro vady řízení v plném rozsahu a věc vrátit žalovanému k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud ze správního spisu zjistil, že napadeným rozhodnutím ze dne 19. 2. 2016, čj. x, byly zamítnuty námitky a potvrzeno usnesení žalované ze dne 9. 12. 2015, čj. USN-9.12.2015-424/x, jímž bylo podle § 66 odst. 1 písm. e) zákona č. 500/2004 Sb., zastaveno řízení o žádosti o změnu invalidního důchodu, kterou stěžovatelka uplatnila dne 31. 8. 2015. Z napadeného rozhodnutí plyne, že řízení o žádosti bylo zastaveno, neboť byla zjištěna překážka zahájeného řízení. Obsah žaloby logicky reaguje na napadené rozhodnutí, když stěžovatelka v žalobě konkretizuje, že k překážce řízení ve věci nemohlo dojít, a tvrdí, že žádost ze dne 31. 8. 2015 byla novou žádostí.

Krajský soud v napadeném usnesení uvádí, že vyhodnotil obsah žaloby a obsah napadeného rozhodnutí a dospěl k závěru, že žalobkyně je plně orientovaná v souzené problematice, přičemž žaloba je srozumitelná a žalobkyně přesně vymezila, čeho se domáhá a přesně uvedla žalobní body. Nejvyšší správní soud má za to, že krajský soud postupoval v souladu s výše citovanou judikaturou. Krajský soud se zabýval tím, zda žaloba proti rozhodnutí správního orgánu obsahovala veškeré požadované náležitosti, včetně vymezení žalobních bodů. Stěžovatelka podala žalobu, která splňovala požadavky ve smyslu § 71 s. ř. s., neboť obsahovala označení napadeného rozhodnutí (toto rozhodnutí bylo k žalobě připojeno), žalobkyně uvedla, že napadá rozhodnutí v plném rozsahu, uvedla žalobní body, z nichž bylo patrno, z jakých důvodů považuje rozhodnutí za nezákonné a taktéž uvedla návrh výroku rozsudku. Jak plyne z podané žaloby a příloh, které k žalobě doložila, stěžovatelka disponovala povědomím o svých hmotných i procesních právech. Pokud stěžovatelka v kasační stížnosti poukazuje na své majetkové poměry, Nejvyšší správní soud k tomu uvádí, že krajský soud tyto majetkové poměry posoudil a stěžovatelce v tomto ohledu vyhověl, neboť výrokem č. I. jí přiznal osvobození od soudních poplatků. Zástupce stěžovatelce nebyl ustanoven pro nesplnění podmínky nezbytnosti ochrany práv, tedy pro nesplnění druhé kumulativní podmínky ve smyslu § 35 odst. 8 s. ř. s.

pokračování

Nejvyšší správní soud uzavírá, že napadené usnesení krajského soudu netrpí vadami tvrzenými stěžovatelkou, kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl. Žalobkyně neměla ve věci úspěch, nemá proto podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti. Žalované nelze náhradu nákladů řízení v souladu s ustanovením § 60 odst. 2 s. ř. s. přiznat.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. listopadu 2016

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu